

NATUUR IN HET OOSTERDELGEBIED – HET NUT VAN INHEEMSE FLORA EN FAUNA VOOR

DE SIER- EN MOESTUIN EN VOOR UZELF

Vooral voor de mensen die niets moeten hebben van inheemse planten (onkruid) en inheemse dieren (ongedierte) in hun siertuin en het liefst zien dat deze ook niet voorkomen in de openbare bermen, schrijf ik dit artikel. Natuurlijk mag iedereen die dit wil, dit stukje lezen.

Siertuinen

Een siertuin is een tuin waar mensen planten in laten groeien die zij mooi vinden of die zij mooi bij elkaar vinden passen qua kleur, vorm, afmeting en dergelijke. Doelstelling is om een mooi, esthetisch geheel te creëren. Men besteedt veel tijd aan het verzorgen van de tuin.

Spontaan opgekomen planten voldoen zelden aan het perfecte beeld dat men voor ogen heeft en worden dan ook verwijderd.

Minder bewerkelijke en onderhoudsarme tuinen

Geheel onderhoudsarme tuinen bestaan niet, maar als men weinig zin of tijd heeft om aan het werk te gaan in een tuin en er liever op een andere manier van geniet, dan kiest men bijvoorbeeld voor een tuin die voor een groot deel uit harde materialen, gras of weinig bewerkelijke planten bestaat.

Zie hier drie voorbeelden van dit soort tuinen: een siertuin, een tuin met gras, hagen en bomen en een tuin met enkele planten en harde materialen. Men wil in zo'n tuin meestal 's zomers wel vlinders zien of bijen horen zoemen, maar luizen of slakken ziet men liever niet en ook wespen zijn hinderlijke beesten.

Een moes- een fruittuin en een wilde-plantentuin

Eigenaars van moes- en fruittuinen zijn voor de opbrengsten afhankelijk van insecten die de bloemen bestuiven. Voor sommige gewassen betekent geen bestuiving: geen vruchtvorming, dus geen oogst. Hier is het dus al veel belangrijker om het die insecten naar het zin te maken die nodig zijn voor de bestuiving. Daarnaast ziet men graag dieren die te vraatlustige insecten te lijf gaan en oppeuzelen. Egels en lijsters die slakken eten, lieveheersbeestjes en hun larven die heel wat luizen kunnen wegwerken zijn zeer gewenst en zo zijn er meer nuttige dieren die ervoor kunnen zorgen dat je tuin gezonde producten oplevert.

Er zijn tegenwoordig steeds meer mensen die zich hiervan bewust zijn. Zij planten vaak bloemen en kruiden tussen de groenten, aardappelen en fruit waarvan zij weten dat deze allerlei schadelijke insecten en andere dieren op afstand houden van hun gewassen of juist nuttige dieren aantrekken. Voor de nuttige dieren dienen deze planten als voedselplant (nectar en stuifmeel) of als waardplant (plant waar eitjes op afgezet kunnen worden en de larven van insecten van eten). Je kunt hiervoor dus ruimte in je eigen tuin creëren, maar als je hier de ruimte niet voor hebt, dan is het natuurlijk heel fijn als deze planten en dieren in de naaste omgeving voorkomen en daar genoeg voedsel e.d. vinden. Denk hierbij aan het openbaar groen in de gemeente waarin je woont of een natuurgebied dichtbij. Hetzelfde geldt voor mensen die bijen houden. Zonder bloemen, geen bijen, geen honing.

Mensen die gekozen hebben voor een wilde-plantentuin zijn meestal liefhebbers van de "natuur" en laten deze ook meer hun gang gaan en wachten vol spanning af wat er in hun tuin tot stand komt aan "leven".

Misschien denk je dat zo'n tuin geen onderhoud nodig heeft. Dat is niet het geval, ook hier dien je selectief te maaien of erg dominante planten te wieden. Groot voorjaarsonderhoud of het winterklaar maken van de tuin komen hier echter niet of in mindere mate voor. Wanneer onderhoud nodig is steek je de handen uit de mouwen.

Plagbeestjes en onkruid

Nog altijd is het zo, dat wanneer je op internet zoekt naar een oplossing voor een probleem met insecten in je planten of het woekeren van een wilde plant in je tuin, je allerlei websites kunt vinden waarop reclame gemaakt wordt voor bestrijdingsmiddelen. Zo langzamerhand is toch wel bij iedereen bekend dat deze bestrijdingsmiddelen een funeste uitwerking hebben op meer organismen dan alleen op de dieren of planten die je wilt bestrijden. In feite heeft het gebruik van bestrijdingsmiddelen gevolgen voor de hele voedselketen en over het algemeen hebben zij een langdurige werking. Je kunt je voorstellen wat er gebeurt als vlinders drinken van de nectar in de bloemen van de plant die je daarvoor bespoten hebt met het een of ander gif. Bestrijd je planten, dan bestrijd je gelijk insecten. Daarmee bestrijd je vogels, egels, padden en andere dieren.

Als je nu echt geen wilde planten in je tuin wilt hebben en geen last van plagbeestjes en je wilt geen gif gebruiken als bestrijdingsmiddel, wat dan?

Zoals ik al schreef kunnen openbare bermen vol bloeiende inheemse planten ervoor zorgen dat daar die dieren leven, die gemakkelijk even de overstap kunnen maken naar jouw tuin om daar de lastposten te lijf gaan. Zij vormen de groep van natuurlijke bestrijders.

De oplossing ligt meestal in de natuur zelf. Daarin is alles erop gericht om een evenwicht te bereiken. De balans tussen leven en dood, eten en gegeten worden, de opbouw en de afbraak van al het organische leven. Wij mensen, zijn helaas behoorlijk afgedwaald van het leven mét de natuur, maar als je ervoor open staat dan kun je heel veel leren door te kijken naar wat de natuur te bieden heeft. Op internet kun je eveneens veel informatie vinden.

Openbare bermen vol bloemen en beestjes

In het Oosterdelgebied bevinden zich kilometers openbare stukken groen in de vorm van bermen, velden en oevers. Als deze op een goede manier onderhouden worden, zodat de inheemse planten die hier van nature thuishoren de kans krijgen om hier te groeien en in bloei te komen, dan komen hier allerlei dieren op af en samen met tal van andere organismen ontstaat ook hier een biologisch evenwicht.

Bladluizen in een plant en de kettingreactie die deze teweegbrengen

Uit eigen ervaring spreek ik als ik u vertel dat er bij ons in de tuin ook wel eens een plant onder de bladluizen zit. Al snel zie je een heel leger aan insecten afkomen op de luizen, bestaande uit verschillende soorten lieveheersbeestjes en hun larven, de larven van zweefvliegen, gaasvliegen, maar ook mieren.

Mieren worden sterk aangetrokken door een plant met luizen. Luizen scheiden een zoete vloeistof uit, de zogenaamde honingdauw. Mieren zijn hier dol op. Mieren vormen op hun beurt voedsel voor de Groene specht die in dit gebied regelmatig te zien is en vooral te horen is met zijn "lachende" roep. Met zijn snavel poert hij in de grond en met zijn lange tong zuigt hij de mieren op. In het mierennest zelf kunnen mieren een rups van het Bruin blauwtje, een mooi klein dagvlindertje, gebracht hebben. Door de rups te masseren komt er ook een zoete vloeistof vrij. De mieren voeden de rups en krijgen hier de zoetheid voor terug. Als de rups verpopt is en wanneer de vlinder op het punt staat om de cocon te verlaten, dan moet dit snel gebeuren, want anders wordt hij door de mieren opgegeten.

Andere insecten die ook op de plant met luis zijn afgekomen worden opgegeten door vogels, die er hun jongen mee kunnen voeden. En zo grijpt alles in elkaar en ben je snel van de luizen af.

Bladluizen en mieren in klimop

Bladluizen in pastinaak

Bladluizen in akkerdistel

Lieveheersbeestje op een speerdistel met luis

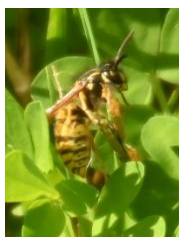
Als er zich genoeg inheemse planten in de omgeving bevinden is de kans ook kleiner dat luizen tuinen bezoeken. Zij vinden dan genoeg andere voedingsbronnen.

Wespen

De zogenaamde Limonadewespen (Gewone en Duitse wesp) kunnen erg hinderlijk zijn in een tuin. In het voorjaar komen ze op je boterham met kaas of vlees af omdat ze in deze periode eiwitten nodig hebben om hun larven te voeden. 's Zomers vallen ze aan op je zoete drankjes omdat zij dan hun energie op peil moeten brengen.

In de mooie lente en de warme zomer van 2022 heb ik vaak naar wespen gekeken. In het voorjaar zag ik ze insecten vangen en opeten of meenemen naar hun nest, ik zag ze water drinken dat op nat gras of op een waterlelieblad lag. Ook dronken ze water uit de vogeldrinkbak in onze tuin en uit de bladeren van een kaardenbol, die met de steel een mooi kommetje met water vormen. In het veld aan de Eiber bloeide pastinaak heel uitbundig. Wespen bezochten deze plant in grote getale. Ze vlogen af en aan met in hun kaken grote klodders stuifmeel en nectar.

Omdat de wespen zowel in het voorjaar op dit veld voldoende insecten konden vangen als in de zomer volop aan nectar en stuifmeel konden komen, had niemand last van wespen in de tuin.

Een wesp verorbert een insect

Wespen op rottende appel

Wespen verzamelen voedsel op Gewone berkenklauw

Wesp met nectar en stuifmeel in zijn bek op pastinaak

Wesp met een gevangen dansmug

Slakken

Mensen zien slakken liever niet van hun planten eten. Er zijn slechts enkele soorten slakken die het voorzien hebben op het sappige blad van planten. De meeste slakken zijn zeer nuttige dieren omdat ze allerlei dode materialen helpen opruimen en hierdoor terugbrengen in de bodem, die daardoor weer voeding krijgt en gebruikt kan worden door planten. Een teveel aan slakken ontstaat niet, als je genoeg inheemse planten in de buurt hebt, waarop de slakkeneters kunnen leven. Er leven allerlei sluipvliegen en sluipwespen die gespecialiseerd zijn in het opeten van slakken. Op het grasveld aan de Eiber vond ik laag tussen grassen een mooi blauwzwart insect met oranje poten met de mooie naam "zwarte langsprietslakvlieg", een slakken dodende vlieg. Dode slakken worden opgegeten door slakkenaskevers en kunnen er egels en spitsmuizen in je tuin komen, dan zul je weinig tot geen last van slakken hebben. Ook zanglijsters, merels, mollen, padden en kikkers lusten ze graag.

Naaktslak etend van een paddenstoel

Egel

Zanglijster met huisjesslak

Slakkenaskever

Sluipwespen, (sluip)vliegen en wespbijen

Er zijn veel verschillende soorten insecten die parasitair leven op andere dieren. Sluipwespen, (sluip)vliegen, koekoeks- en wespbijen zijn hier voorbeelden van. Deze hebben alle een voorkeur voor bepaalde dieren om hier hun eitjes in te leggen. Zo zijn er onder andere soorten die parasitair leven op spinnen, bijen of vliegen. Zij zorgen ervoor dat er niet te veel individuen van een bepaalde soort voorkomen in een bepaald gebied en daardoor brengen zij ook evenwicht in de samenstelling van soorten in een gebied.

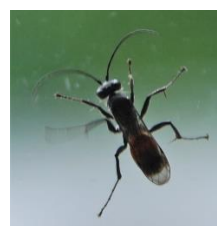
Gewone borstelspinnendoder

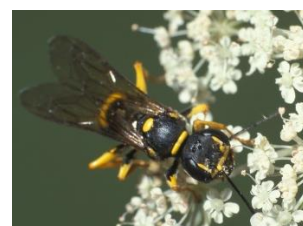
Groefbijendoder

**1) Smalband-wespbij*

Tuinspinnendoder

**2) Gewone vliegendoder*

Zij hebben andere soorten insecten nodig om te zorgen voor nageslacht. Als volwassen insect leven ze echter van de nectar en het stuifmeel die de "wilde" planten hen verschaffen.

Zodra de leefomstandigheden gunstig zijn voor al deze hierboven genoemde en ook andere dieren wordt de kans kleiner dat je last hebt van deze plaagdieren in je tuin.

Ongewenste wilde planten in je tuin

Vaak zijn mensen bang dat inheemse planten, die in een berm dichtbij hun huis groeien, zich uit zullen zaaien in de tuin. Sommige planten zullen dit inderdaad doen, maar dit doen zij alleen als de omstandigheden in die tuin voor hen gunstig zijn. Andere planten stellen eisen aan de grond en de ligging, die anders zijn dan in een tuin. Je hoeft niet bang te zijn dat deze planten zich toch gaan vestigen.

Houd je ervan om zwarte aarde tussen de planten in de tuin te zien of bewerk je de grond regelmatig, dan kun je er zeker van zijn dat "pioniersplanten" zich daar gaan vestigen. In de natuur is alles erop gericht om kale grond zo snel mogelijk te beschermen om te voorkomen dat de grond uitdroogt, wegspoelt, uitloopt of anderszins verloren gaat. Het telkens bewerken van de bodem brengt verstoring teweeg, waardoor men iedere keer opnieuw dezelfde planten uit de "storingsmilieus" tegenkomt.

Pioniersplanten zijn planten die of door diepe of in de breedte sterk vertakkende wortels de grond "vastleggen". Andere soorten hebben grote bladeren die voorkomen dat de grond uitdroogt. Hier zie je enkele voorbeelden van pioniersplanten:

*2) Kweek

Smalle weegbree

Klein hoefblad

Akkerdistel

Daarnaast zijn er planten die vaak in tuinen voorkomen en waar niet iedereen blij mee is. Dat zijn witte klaver, madeliefje, paardenbloem en zevenblad. Die planten verschijnen hier niet zomaar. Ze kunnen zelfs een gunstige werking hebben op de bodem.

Daar waar witte klaver verschijnt heeft de bodem extra voeding nodig. Door de wortelknolletjes van de klaver wordt stikstof uit de lucht gebonden, die daarna ten goede komt aan de bodem. Je ziet witte klaver als velden door je gazon "schuiven". Daar waar de plant zijn werk heeft gedaan verdwijnt hij later weer, een fris gazon achterlatend.

Madeliefjes zorgen voor extra kalk in de bodem. Zij kunnen goed tegen betreding en frequent maaien.

Paardenbloemen groeien graag op dichtgeslagen grond. Met hun diepe penwortel zorgen zij ervoor dat de grond een betere beluchting krijgt. De plant is in staat om dieper gelegen voedingsstoffen uit de bodem omhoog te halen. En daar waar de plant verdwijnt benutten regenwormen de achtergebleven gangen om plant-aardig materiaal van boven de grond op te halen, te verteren en als voeding achter te laten in de bodem.

Daarnaast vormen zij een waar restaurant voor allerlei insecten en andere dieren.

Zevenblad groeit als overgangsplant op beschaduwde, vochtige plekken tussen struweel of bos en lage vegetatie zoals een grasveld. De plant bloeit met mooie witte bloemschermen en trekt, net als de hiervoor genoemde plantensoorten, veel insecten aan. Het is onbegonnen werk om te plant uit te roeien. Mijn ervaring is dat de plant ook wel weer uit zichzelf verdwijnt. Tot die tijd kun je er profijt van trekken door van de bladeren pesto te maken of ze te gebruiken in de soep.

Witte klaver

Madeliefje

Paardenbloem

Zevenblad

De boodschap die ik met dit artikel wil brengen, lijkt me duidelijk:

Ook als je een keurig verzorgde en esthetisch mooie tuin wilt hebben zonder "onkruid" kun je profijt hebben van een gebied in de naaste omgeving waar inheemse planten en dieren voorkomen.

In het Oosterdelgebied zijn de bermen, velden en oevers de aangewezen locaties waar de natuurlijke bestrijders die uw tuin nodig heeft kunnen leven.

Het is dan wel zaak dat deze gebieden op een goede en verantwoorde wijze onderhouden worden door de Gemeente en niet door particulieren overal frequent gemaaid worden. Het is begrijpelijk dat je een strook direct grenzend aan je erf of oprit maait, maar het is niet wenselijk om de bermen daarbuiten zelf te maaien.

Ik hoop dat u eens met deze ogen naar de ons omringende planten en dieren wilt kijken en ontdekt dat uzelf in uw eigen tuin veel minder last kunt hebben van allerlei plaaginsecten als u de inheemse flora en fauna de ruimte en een kans geeft op een bestaan.

Danny Disma-van Laar

Mei 2023

N.B. Tips van Vogelbescherming Nederland: Milieu Centraal geeft met grote regelmaat tips over [plagen en onkruiden in de tuin en hoe je die kunt tegengaan zonder gebruik van gif](#).

Ook via [Nederland Zoemt](#) kun je inspiratie opdoen.

*Bron foto's: de foto's van de verschillende soorten tuinen: www.pixabay.com
*1) Saxifraga-Ab H Baas, *2) Saxifraga-Frits Bink, *3) Saxifraga-Hans Dekker*